

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์

เพื่ออธิบายถึงพฤติกรรมการรับสารจากสื่อโทรทัศน์ของรัฐ (สทท. 11) ของชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และเข้าใจถึงองค์ประกอบของสถาบันครอบครัวของผู้รับสารที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการรับสารดังกล่าว โดยศึกษาว่า

1. สภาพเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว และประเภทของครอบครัวชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีผลต่อพฤติกรรมการรับสาร หรือไม่ อย่างไร
2. ความยึดมั่นผูกพันในศาสนาอิสลาม มีผลกระทบบต่อพฤติกรรมการรับสารจากสื่อโทรทัศน์ของรัฐ (สทท. 11) ของชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้หรือไม่ อย่างไร
3. วัฒนธรรมอิสลาม โดยเฉพาะภาษาสื่อสารและความรู้ มีผลให้ชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ แสดงพฤติกรรมการรับสารในลักษณะอย่างไร

สมมติฐาน

สมมติฐานหลักในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครอบครัวของผู้รับสารมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรับสารจากสื่อโทรทัศน์ของรัฐ (สทท. 11) ซึ่งประกอบด้วยสมมติฐานย่อย ดังนี้

1. ประเภทของครอบครัวมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรับสารในเชิงบวก
2. สภาพเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัวมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรับสารในเชิงบวก
3. ความรู้ของผู้รับสารมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรับสารในเชิงบวก

- 4) ความยึดมั่นผูกพันในศาสนามีความสัมพันธ์ กับพฤติกรรมกรรมการรับสาร
ในเชิงลบ
- 5) ภาษาสื่อสารในครอบครัวมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกรรมการรับสารใน
เชิงลบ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเป็นแบบสำรวจชั้นอธิบาย (Explanatory Survey Design) โดยศึกษาพฤติกรรมกรรมการรับสารจากสื่อโทรทัศน์ของรัฐ (สทท. 11) ของชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ประกอบด้วย สงขลา สตูล ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส

ประชากรที่สุ่มตัวอย่างมาทำการวิจัยครั้งนี้ คือ ครอบครัว มีจำนวนทั้งสิ้น 336 ครอบครัว โดยแบ่งตามสัดส่วนของจำนวนครัวเรือนในแต่ละจังหวัด ดังนี้

- 1) ตำบลบ้านนา อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา จำนวน 89 ครอบครัว
- 2) ตำบลละงู อำเภอละงู จังหวัดสตูล จำนวน 116 ครอบครัว
- 3) ตำบลจะรัง อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี จำนวน 33 ครอบครัว
- 4) ตำบลปะแต อำเภอยะลา จังหวัดยะลา จำนวน 65 ครอบครัว
- 5) ตำบลบางปอ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส จำนวน 63 ครอบครัว

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถาม 1 ชุด ประกอบด้วยข้อคำถาม 4 ตอน คือ

- 1) คำถามเกี่ยวกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว ได้แก่ การศึกษา อาชีพและรายได้ของหัวหน้าครอบครัว
- 2) คำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ความรู้ การประกอบอาชีพและภาษาสื่อสารที่ใช้ในครอบครัว
- 3) คำถามเกี่ยวกับความยึดมั่นผูกพันในศาสนาอิสลามของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ หลักศรัทธาและหลักปฏิบัติ
- 4) คำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการรับสารจาก สื่อโทรทัศน์ของรัฐ (สทท. 11) ได้แก่ ประเภทรายการโทรทัศน์ แรงจูงใจในการมีพฤติกรรมกรรมการรับสาร เป็นต้น

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับงานวิจัยครั้งนี้ ดำเนินการโดยวิธีการ สัมภาษณ์ตามรูปแบบสอบถามที่สร้างขึ้น โดยมีผู้ช่วยวิจัยที่สามารถพูดภาษามลายู ท้องถิ่นและเป็นคนในพื้นที่สำรวจแห่งละ 1 คน

การวิเคราะห์ข้อมูลและ สถิติที่ใช้

การวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ ดำเนินการโดยอาศัยวิธีการ ดังนี้

1. แจกแจงความถี่ของข้อมูลและหาค่าร้อยละแล้วนำมาเสนอในรูปของตารางประกอบ คำอธิบาย
2. แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ตามสมมติฐาน โดยวิธีตั้งเคราะห์ด้วย ตารางการแจกแจง ในลักษณะการวิเคราะห์ 2 ตัวแปรและใช้สถิติร้อยละในการพรรณนา
3. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ตามสมมติฐานด้วยตารางการแจกแจงทั้งใน ลักษณะการวิเคราะห์ 2 ตัวแปร และหลายตัวแปร โดยให้มีตัวแปรคุมเพื่อสร้างความ เป็นเหตุเป็นผลให้กับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรและพิจารณาจากการคำนวณหาค่า ทางสถิติโดยใช้สถิติไค-สแควร์ทางนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05

สรุปผลการวิจัย

ผลของการวิจัย คือ

- 1) ผู้วิจัยไม่พบว่าองค์ประกอบของครอบครัวของผู้รับสาร ดังต่อไปนี้ ประเภทของครอบครัว สภาพเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว ความรู้ของผู้รับสาร และความยึดมั่นผูกพันในศาสนา มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรับสารจากสื่อ โทรทัศน์ของรัฐ (สทท. 11)
- 2) ผู้วิจัยพบว่า ภาษาสื่อสารภายในครอบครัว มีความสัมพันธ์กับ พฤติกรรมการรับสารจากสื่อโทรทัศน์ของรัฐ (สทท. 11)

อภิปรายผล

จากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบว่า ประชากรตัวอย่าง ซึ่งได้แก่ผู้รอบแบบ สอนของแต่ละครอบครัวมาจากครอบครัวเดี่ยวมากกว่าครอบครัวขยาย ครอบครัวส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรกรรม ได้แก่ การทำสวนยางพาราและการประมงเป็นอาชีพหลัก และมีสภาพเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัวต่ำ แต่มีความยึดมั่นผูกพันในศาสนา อิสลามสูงเกือบทั้งหมด นิยมพูดภาษาไทย ภาษามลายูท้องถิ่น และภาษามลายูท้องถิ่นปนภาษาไทยโดยที่พูดภาษาไทยมากที่สุด และจำนวนเกินกว่ากึ่งหนึ่งของประชากรตัวอย่างทั้งหมด มีพฤติกรรมการรับสารจากสื่อโทรทัศน์ของรัฐ (สทท. 11)

พฤติกรรมการรับสารจากสื่อโทรทัศน์ของรัฐ (สทท. 11) ของชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้อยู่ในปริมาณปานกลาง โดยที่ในแต่ละวันใช้เวลาดูโทรทัศน์ (สทท. 11) ไม่นานอนแต่ไม่เกินหนึ่งชั่วโมงที่บ้านของตนเอง เป็นการเปิดดูโดยบังเอิญมากกว่าเกิดด้วยความตั้งใจ รายการโทรทัศน์ที่นิยมดูมากที่สุดเป็นประเภทกีฬาและบันเทิง รองลงมาคือรายการประเภทความรู้ทั่วไปที่มีความยาวของรายการน้อยกว่า 30 นาทีและส่วนใหญ่สามารถจดจำชื่อของรายการได้เพียงชื่อเดียว อาทิ มวยวันศุกร์ คอนเสิร์ตกรุงเทพ-กรุงเทพ และพบกันวันเสาร์ที่เขาดินเป็นต้น และรายการพบกันวันเสาร์ที่เขาดินเป็นรายการที่สามารถจดจำได้มากที่สุด

ในการวิเคราะห์ครั้งนี้ ผู้วิจัยอภิปรายผลการทดสอบสมมติฐานในแต่ละสมมติฐาน ดังนี้

สมมติฐานข้อ 1. ความว่า ประเภทของครอบครัวมีความสัมพันธ์กับ

พฤติกรรมการรับสารในเชิงบวก

จากการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยพบว่า ครอบครัวของชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ส่วนใหญ่เป็นครอบครัวเดี่ยวมากกว่าครอบครัวขยาย (ร้อยละ 79.8 และร้อยละ 20.2 ตามลำดับ) ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ นวีวรรณ วรรณประเสริฐ (2534 : 2) ประเภทของครอบครัวที่แตกต่างกัน ทำให้จำนวนสมาชิกในครอบครัวแตกต่างกันไปด้วยโดยเฉพาะครอบครัวขยาย สมาชิกในครอบครัวประกอบด้วยคนหลายรุ่นเช่น ปู่ ย่า ตา ยาย พี่ ป้า น้า อา หลาน หลาน เป็นต้น ครอบครัวที่มีสมาชิกค่อนข้างมากและหลายรุ่นก็ย่อมมีโอกาสเกิดการปะทะสังสรรค์ทางสังคม และ

สูงผลต่อการแสดงพฤติกรรมทางสังคมตามทัศนะทางสังคมวิทยา ซึ่งพฤติกรรมการรับสารจากสื่อโทรทัศน์ก็เป็นพฤติกรรมทางสังคมรูปแบบหนึ่งที่ครอบครัวยุคใหม่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้แสดงให้เห็น แต่เนื่องจากประเทศไทยมีสื่อโทรทัศน์จำนวน 5 แห่งและแพร่ภาพออกอากาศในเวลาตรงกัน จึงเป็นข้อจำกัดที่ผู้รับสารต้องเลือกรับสื่อและข่าวสารเพียงแห่งเดียวตามหลักการของชมรมม์ (Wilbeur Schramm, รายละเอียดในบทที่ 2) ซึ่งจากสรุปผลการวิจัยพฤติกรรมการดูโทรทัศน์ของประชาชนในส่วนภูมิภาคของ คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ร่วมกับหนังสือพิมพ์อินไซด์ทีวี (2531 : 7) พบว่า ในภาคใต้มีประชาชนดูโทรทัศน์ช่อง 7 สี อยู่ในอันดับมากที่สุด (ร้อยละ 48) รองลงมาได้แก่ สทท. 11 (ส่วนภูมิภาค) (ร้อยละ 26) ททบ. 5 (ร้อยละ 20) และช่อง 3 (อสมท.) กับช่อง 9 (อสมท.) เท่ากัน (อย่างละร้อยละ 4) ตามลำดับ จึงเป็นเหตุผลหนึ่งที่สนับสนุนว่า พฤติกรรมการรับสารจำเป็นต้องมีการเลือกสื่อเพียงแห่งเดียวภายใต้เงื่อนไขของเวลาที่ตรงกัน

ด้วยเหตุนี้ พฤติกรรมการรับสารเฉพาะสื่อโทรทัศน์ของรัฐ (สทท.11) เกิดขึ้นด้วยความบังเอิญโดยที่ไม่ได้ตั้งใจ เพราะการเลือกสื่อและข่าวสารนั้นผู้รับสารต้องการใช้ความพยายามน้อยที่สุดและได้ผลตอบแทนดีที่สุดตามทฤษฎีหลักการเลือกสื่อและข่าวสารของชมรมม์ ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยในครั้งนี้ที่พบว่า เจือใจที่ทำให้ผู้รับสารมีพฤติกรรมการรับสารจากสื่อโทรทัศน์ ช่อง 11 นั้น มาจากการเปิดโดยบังเอิญเกินกว่าครึ่งหนึ่งของจำนวนประชากรตัวอย่างทั้งหมด (ร้อยละ 55.3) ซึ่งเป็นจำนวนมากที่สุด และได้รับการแนะนำจากบุคคลที่เป็นสมาชิกในครอบครัวเพียงร้อยละ 4.2 เท่านั้น

สมมติฐานข้อ 2 ความว่า สภาพเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัวมี

ความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรับสารในเชิงบวก

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาถึงสภาพเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัวในลักษณะเป็นตัวแปรองค์ประกอบ ซึ่งประกอบด้วย ระดับการศึกษาของหัวหน้าครอบครัว อาชีพของหัวหน้าครอบครัว และรายได้ของครอบครัว โดยศึกษาตัวแปรทั้งสามพร้อมกัน ไม่ได้แยกศึกษาทีละตัวเพื่อให้ได้ภาพรวมของสภาพเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว และจากการศึกษา ผู้วิจัยพบว่า ครอบครัวของชาวไทยมุสลิมส่วนใหญ่มีบิดาเป็นหัวหน้าครอบครัว (Patriarchal family) (ร้อยละ 76.2) ซึ่ง

สอดคล้องกับการวิจัยของ นวีวรรณ วรรณประเสริฐ (2534 :2-3) บุคคลเหล่านี้มักไม่ได้เรียนหนังสือหรือสำเร็จเพียงประถมศึกษาและประกอบอาชีพทางเกษตรกรรม โดยเฉพาะการทำสวนยางและการประมง (ร้อยละ 77.6) โดยมีรายได้ของครอบครัวต่อเดือนต่ำกว่า 4,000 บาท ซึ่งโดยภาพรวมของสภาพเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัวอยู่ในระดับต่ำ (ร้อยละ 83.7) ซึ่งการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับการสำรวจของศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (2531 : 5) และกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม (2537 : 31) และผู้วิจัยยังพบว่า จำนวนร้อยละ 72.1 ของประชากรตัวอย่างมีพฤติกรรมมารับสารจากสื่อโทรทัศน์ของรัฐ (สทท. 11) โดยที่มีพฤติกรรมมารับสารปานกลางมากกว่าพฤติกรรมมารับสารน้อย (คิดเป็นร้อยละ 84.1 และร้อยละ 15.9 ตามลำดับ) ทั้งนี้เกี่ยวกับการวิจัยของดวงเดือน พันธุมนาวิน อรพินทร์ ชูชม และสุภาพร ลอยด์ (2529 : บทคัดย่อ) สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักงานรัฐมนตรี (2527 : 11 - 38) โรเจอร์ และสเวนนิ่ง (อ้างใน สุดิษฐ์ บีแนบมาโจ, 2534 : 14) เสริมสุข อุไรสวัสดิ์ (2528 บทคัดย่อ) และละอองดาว รัตนสาร (2533 : บทคัดย่อ) ที่กล่าวว่าระดับฐานะทางเศรษฐกิจดีจะมีแนวโน้มของการเปิดรับสื่อมวลชนสูงและระดับฐานะทางเศรษฐกิจต่ำจะมีแนวโน้มของการเปิดรับสื่อมวลชนต่ำ ซึ่งหมายถึง ระดับฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้ปกครองมีอิทธิพลต่อการใช้สื่อมวลชนของเด็ก และพฤติกรรมของเด็ก การที่ผลสรุปจากการวิจัยในครั้งนี้ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยข้างต้นเนื่องจากโครงสร้างเศรษฐกิจของครอบครัวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีลักษณะพิเศษที่พึ่งเกษตรกรรมเป็นหลัก โดยผลผลิตสำคัญของการเกษตรอันได้แก่ การทำสวนยางพาราและการประมงนั้น มีลักษณะของการประกอบอาชีพแตกต่างจากลักษณะของการประกอบอาชีพต่างๆในภูมิภาคอื่นทั้งในเรื่องของเวลาและความทันสมัยของเทคโนโลยี (ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้, มปป. : 11)

จากการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยพบว่า การทำสวนยางพาราต้องกระทำในยามค่ำคืน (ประมาณเวลา 02.00 เป็นต้นไป) จนแล้วเสร็จในตอนสาย (ประมาณเวลา 10.00 น.)ของวันใหม่ ด้วยวิธีการที่เหมือนกันในทุกวัน ซึ่งแตกต่างกับการประกอบอาชีพทั่วไป หลังจากนั้นจึงเป็นเวลาพักผ่อนนอนหลับ กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ทำงานในเวลากลางคืนและนอนในเวลากลางวัน ส่วนการประมงนั้นต้องออกเดินทางด้วยเรือประมงไปในทะเลช่วงระยะเวลาหนึ่งไม่ต่ำกว่า 15 วัน โดยเฉลี่ยแล้วมีเวลาอยู่บ้านน้อยมาก จากการประกอบอาชีพที่มีลักษณะดังกล่าว ผนวกกับการขาดแรงจูงใจ

(รายการที่ไม่ตรงกับความสนใจ) ต่อสื่อโทรทัศน์ (ช่อง 11) เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ความสนใจต่อโทรทัศน์ของหัวหน้าครอบครัวอยู่ในปริมาณจำกัด หรือเกือบจะ ไม่มีเลย ดังนั้นสภาพเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัวของชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ จึงไม่สัมพันธ์กับการเปิดดูโทรทัศน์เพื่อการศึกษา (สทท. 11) หรือแม้แต่การแนะนำให้บุคคลอื่นในครอบครัว เช่น บุตรหลาน มีพฤติกรรมมารับสาร ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ยังพบว่า พฤติกรรมมารับสารของผู้รับสารที่เกิดจากการแนะนำของบุคคลในครอบครัว เช่น หัวหน้าครอบครัว มีจำนวนเพียงร้อยละ 4.2 เท่านั้น

สมมติฐานข้อ 3 ความว่า ความรู้ของผู้รับสารมีความสัมพันธ์กับ

พฤติกรรมการรับสารในเชิงบวก

จากการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยพบว่า ประชากรกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้สำเร็จการศึกษา หรือกำลังเรียนมัธยมศึกษา มีจำนวนมากที่สุดเกินครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 56.8) ของจำนวนทั้งหมด รองลงมาสำเร็จการศึกษาหรือกำลังเรียนประถมศึกษา (ร้อยละ 27.9) สำเร็จการศึกษาหรือกำลังเรียนอุดมศึกษา (ร้อยละ 14.8) และไม่ได้เรียนหนังสือ (ร้อยละ 0.5) ตามลำดับ การวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (2535 : 16 - 17) ที่สรุปว่า ชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้สามารถเข้าศึกษาต่อในโรงเรียนสามัญทั่วไประดับมัธยมศึกษามากขึ้น และเป็นไปตามโครงการให้โอกาสพิเศษแก่เยาวชนไทยมุสลิมในการศึกษาต่อระดับสูง ซึ่งมีหน่วยงานกระทรวงมหาดไทยโดยกองประสานงานราชการและหน่วยงานศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นผู้รับผิดชอบ และ ยังสอดคล้องกับศาสนบัญญัติของอิสลามที่เน้นเกี่ยวกับการศึกษา โดยถือว่าการแสวงหาวิชาความรู้เป็นหน้าที่จำเป็นสำหรับครอบครัวมุสลิม (มุณีเราะฮ์บิณฑู อับดุลเมาะฟุร, 2535 : 70 - 71) นอกจากนี้ จำนวนเกินครึ่งหนึ่งของประชากรตัวอย่าง (ร้อยละ 59.6) ที่เป็นผู้รับสารจากสื่อโทรทัศน์ ช่อง 11 ยังคงเป็นผู้ที่สำเร็จ หรือกำลังศึกษาในระดับมัธยมศึกษาและรองลงมาเป็นผู้ที่สำเร็จหรือกำลังเรียนในระดับประถมศึกษา (ร้อยละ 23.1)

จากการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยพบว่า การศึกษาของชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้นั้นส่งเสริมให้ศึกษาวิชาทั้งทางโลกและทางธรรมควบคู่กันไปส่วนใหญ่ ศึกษาล่าเรียนอยู่ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ซึ่งปรับปรุงมาจาก "ปอเนาะ" เดิม โดยกระทรวงศึกษาธิการได้ทำการปรับปรุงและควบคุมหลักสูตรการเรียนการสอน

ให้อยู่ในรูปแบบการศึกษาในระบบ (Formal education) ทั้งในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ดังกล่าวไว้ในบทที่ 2 โดยแบ่งหลักสูตรอิสลามศึกษา ออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่

ตอนต้น (อิบตีดาอ์) กำหนด 4 ปี เรียนคู่ไปกับระดับประถมศึกษา

ตอนกลาง (มูตาวัตซัต) กำหนด 3 ปี เรียนคู่ไปกับระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ตอนปลาย (ชานาวี) กำหนด 3 ปี เรียนคู่ไปกับระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

ดังนั้นจึงทำให้ได้ข้อเท็จจริงว่า การศึกษาของชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีลักษณะแตกต่างไปจากประชาชนในภูมิภาคอื่น กล่าวคือ ต้องเพิ่มภาระในการศึกษาโดยเรียนทั้งวิชาสามัญ หรือวิชาชีพไปพร้อมกับวิชาศาสนาอิสลาม และเคร่งครัดมากกว่าปกติ ดังปรากฏว่ามีผู้เรียนบางจำนวนถึงกับเดินทางไปพักค้างอาศัยที่แหล่งศึกษานั้นตลอดช่วงเวลาที่เล่าเรียนด้วย

เมื่อกลับมาพิจารณาถึงการดำเนินงานของสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย (สทท. 11) ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบในฐานะสื่อมวลชนของรัฐด้านโทรทัศน์เพื่อการศึกษา ข่าวสารและการประชาสัมพันธ์ของรัฐ ประกอบกับสัดส่วนการออกอากาศที่เน้นหนักรายการเพื่อการศึกษาของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช มหาวิทยาลัยรามคำแหงและรายการส่งเสริมความรู้แก่ผู้ชมทั่วไป ดังรายละเอียดในบทที่ 2 แล้ว ยังทำให้ได้ข้อเท็จจริงอีกว่า รายการเพื่อการศึกษาเหล่านี้ ไม่สอดคล้องเหมาะสมกับผู้รับสารในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เนื่องจากเป็นรายการเพื่อการศึกษาที่มีหลักสูตรการศึกษาชั้นอุดมศึกษา เป็นระดับที่สูงกว่าการศึกษาหรือภูมิปัญญาของผู้รับสาร (มัธยมศึกษาและประถมศึกษา) แม้ว่าบางคนมีความรู้ แต่เป็นความรู้ในหลักศาสนาอิสลามซึ่งต้องใช้ทักษะของการอ่าน เขียน พูด และฟังด้วยภาษาอาหรับ และจากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบว่า ประชากรตัวอย่างที่เป็นผู้รับสารจะติดตามชมรายการโทรทัศน์จาก สทท. 11 ประเภทกีฬาและบันเทิงมากที่สุด (ร้อยละ 42.0) รองลงมาเป็นรายการความรู้ทั่วไป (ร้อยละ 26.9) ข่าว (ร้อยละ 18.6) และรายการประชาสัมพันธ์ของรัฐ (ร้อยละ 2.7) ตามลำดับและเปิดดูด้วยความบังเอิญซึ่งไม่เป็นไปตามนโยบายของ สทท. 11 ในฐานะสื่อโทรทัศน์เพื่อการศึกษา เป็นเพราะว่ารายการส่วนใหญ่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องหรือสนับสนุนโดยตรงต่อกระบวนการศึกษาของแหล่งศึกษาเหล่านี้ เพราะฉะนั้นระดับความรู้ของผู้รับสารของครอบครัวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรับสารจากสื่อโทรทัศน์ของรัฐ (สทท. 11)

ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวข้างต้น จึงเป็นเหตุผลที่ทำให้การวิจัยครั้งนี้แย้งกับ ทฤษฎีและงานวิจัยของนักวิจัยต่าง ๆ เช่น ทฤษฎี SMCR ของ เบอร์โล (Berlo, อ้างใน บุษพา สุภากุล, 2534 : 19 - 22) แนวคิดของคูมส์และอะห์เมด (Coombs & Ahmed , อ้างใน เสถียร เชษประทีป, 2531 : 219) กองสำรวจประชามติ กรมประชาสัมพันธ์ (2534 : 2) ชลลดา วงศ์วิชัย (2526 : 53 - 57) และสุดิษฐ์ ปิยะนาโง (2534 บทคัดย่อ) ดังที่ได้กล่าวในบทที่ 2

สมมติฐานข้อ 4 ความว่า ความยึดมั่นผูกพันในศาสนามีความสัมพันธ์กับ พฤติกรรมการรับสารในเชิงลบ

จากการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยพบว่า ประชากรตัวอย่างที่เป็นผู้รับสารมีความ ยึดมั่นผูกพันในศาสนาอิสลามสูง (ร้อยละ 99.2) ทั้งในหลักศาสนา (รูกันอิหม่าน) และ หลักปฏิบัติ (รูกันอิสลาม) รวมทั้งวัฒนธรรมอิสลาม (รายละเอียดปรากฏอยู่ในบทที่ 2) ตลอดทั้งมีความสามัคคี พึ่งพาอาศัยกันและกัน และผนึกรวมตัวเป็นพวกเดียวกัน (Clustered settlement) อย่างเหนียวแน่นจนถึงขั้นสามารถแสดงพฤติกรรมทางสังคม ต่าง ๆ ได้ด้วย ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีและงานวิจัยของนักวิจัยหลายท่าน ได้แก่ อิมิต เคอร์โคม แมกซ์ เวบเบอร์ นูซุงค์ เทพจารี ดลมนรרך บากา สงคราม ชีนกิบาล และฉวีวรรณ วรรณประเสริฐ (รายละเอียดปรากฏอยู่ในบทที่ 2) นอกจากนี้ สุรพงษ์ โสธนะเสถียร (2531 : 168) ยังได้ชี้ให้เห็นว่าความยึดมั่นผูกพันในศาสนาของ ชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มักก่อพฤติกรรมทางสังคมในกระบวนการ ป้องกันตนเอง (Defensive mechanism) เพื่อพิทักษ์ความบริสุทธิ์ทางศาสนาที่ตน เชื่อถือให้พ้นจากปัจจัยแวดล้อมภายนอก และความยึดมั่นผูกพันในศาสนาอิสลามนี้ ยังครอบคลุมไปถึงวิชาการและข้อห้ามในอิสลามที่ไม่อนุมัติให้ศึกษาหรือประกอบกิจ ได้แก่ โหราศาสตร์ "ไสยศาสตร์ การทำยาเสน่ห์-ยาแฝด การผลิต-จำหน่ายสุรา การ เรียกหรือให้ดอกเบี้ยย การเสี่ยงโชคหรือการพนัน ฯลฯ (รายละเอียดปรากฏอยู่ใน บทที่ 2) ซึ่งจากการวิจัยของ ศรีนยา บุนนาค (2526 : 143) ระบุว่า พฤติกรรมทางสังคม ที่เกิดจากความยึดมั่นผูกพันในศาสนาเป็นไปได้ทั้งในทางตรงและทางอ้อม อาจจะอยู่ ในแนวทางส่งเสริมหรือเป็นอุปสรรคต่อสังคมก็ได้

ดังที่ได้กล่าวแล้ว สถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย (สทท. 11) เป็น สื่อโทรทัศน์เพื่อการศึกษา ข่าวสาร การประชาสัมพันธ์ของรัฐ และส่งเสริมความรู้ ทั่วไป ซึ่งเห็นอย่างชัดเจนว่ารายการต่าง ๆ ที่แพร่ภาพออกอากาศไม่อยู่ในข้อห้าม

อิสลามเลย (รายละเอียดปรากฏอยู่ในภาคผนวก ข.) เพราะฉะนั้นจึงไม่มีผลให้เกิดพฤติกรรมทางสังคมไม่ว่าในแง่บวกหรือลบ และความขัดแย้งผูกพันในศาสนาของชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรับสารจากสื่อโทรทัศน์ของรัฐ (สทท. 11) เนื่องจากค่านึงถึงทฤษฎีหลักการเลือกรับสื่อและข่าวสาร (Fraction of selection) ของชนเรมม์ (อ้างใน รัตนารักษ์ หลดารัตน์, 2532 : 17) และกระบวนการเลือกสรร (Selective process) ของผู้รับสารของเฟสติงเจอร์ (Festinger, อ้างใน พิระ จิระโสภณ, 2529 : 637 - 639) แนวโน้มที่ผู้รับสารจะเลือกสนใจหรือเปิดรับข่าวสารจากแหล่งหนึ่งแหล่งใด บุคคลนั้นมักสนใจสื่อที่ใช้ความพยายามน้อยที่สุด และได้ผลตอบแทนดีที่สุด ผนวกกับการแสวงหาข่าวสารเพื่อสนับสนุนทัศนคติเดิม ความเชื่อ ความต้องการ ความคาดหวัง แรงจูงใจ สภาวะร่างกายและอารมณ์เป็นหลักสำคัญ

สทท. 11 จึงเป็นสื่อโทรทัศน์ที่ผู้รับสารมิได้สนใจต่อการเลือกสรรตามแนวคิดของทฤษฎีหลักการเลือกสื่อและข่าวสารหรือกระบวนการเลือกสรรของผู้รับสารดังกล่าว (รายละเอียดปรากฏอยู่ในบทที่ 2)

สมมติฐานข้อที่ 5 ความว่า ภาษาสื่อสารในครอบครัวมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรับสารในเชิงลบ

จากการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยพบว่า จำนวนเกินครึ่งหนึ่งของประชากรตัวอย่าง (ร้อยละ 52.5) ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาสื่อสารภายในครอบครัวโดยเฉพาะในจังหวัดสตูลและจังหวัดสงขลา และแม้ว่าประชาชนบางส่วนในจังหวัดปัตตานี ยะลา และ นราธิวาส จะยังคงนิยมพูดภาษามลายูท้องถิ่นในชีวิตประจำวันก็ตาม ซึ่งสอดคล้องกับการสำรวจของศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่กล่าวว่า โดยภาพรวมของชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้สามารถพูดภาษาไทยได้มากกว่าร้อยละ 50 และพูดภาษาไทยในชีวิตประจำวันมากขึ้น ดังรายละเอียดในบทที่ 2 ซึ่งกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ประชาชนชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้สามารถพูด ฟังและเข้าใจได้ทั้งภาษาไทยและภาษามลายูท้องถิ่น

จากการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยยังพบว่า ผู้รับสารดูรายการโทรทัศน์ประเภทกีฬาและบันเทิงจาก สทท. 11 จำนวนมากถึงร้อยละ 42.0 และยังสามารถจดจำชื่อของรายการโทรทัศน์ (อย่างน้อย 1 ชื่อ) ได้เป็นจำนวนร้อยละ 54.1 ด้วย

ได้แก่ มวยวันศุกร์ กีฬาซีเกมส์ ฟุตบอลโลก คอนเสิร์ตกรุงเทพ-กรุงเทพ และพบกันวันเสาร์ที่เขาดิน เป็นต้น ซึ่งรายการต่าง ๆ เหล่านี้ สทท. 11 นำเสนอแพร่ภาพออกอากาศทั่วราชอาณาจักรโดยใช้ภาษาไทยเป็นสื่อกลาง แสดงว่า ผู้รับสารมีทักษะในการสื่อสาร (Communication skills) อันเป็นลักษณะสำคัญประการหนึ่งของผู้รับสารตามทฤษฎี SMCR ของเบอร์โล ดังรายละเอียดในบทที่ 2 ที่สามารถถอดรหัส (หมายถึง อ่าน คิด ฟัง และใช้เหตุผลได้อย่างเข้าใจ) ของสาร (รายการ สทท.11) ได้ด้วยภาษาไทย เช่นเดียวกับภาษามลายูท้องถิ่น เป็นเหตุให้เกิดตัวตนคือตัวตนหรืออหังการและของกูหรือมมังการ (Self) และ สังคม (Society) ตามทัศนะของ จอร์จ เฮอร์เบิร์ต มิด ซึ่งพัฒนาเป็นทฤษฎีสัญลักษณ์สัมพันธ์ (Symbolic Interactionism) ภายหลัง และก่อให้เกิดพฤติกรรมกรับสาร

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังพบว่า ผู้รับสารที่เป็นเพศชาย มีพฤติกรรมกรับสาร (สทท. 11) มากกว่าเพศหญิง (ร้อยละ 65.8 และร้อยละ 34.2ตามลำดับ) โดยส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุระหว่าง 15 - 19 ปี และช่วงอายุระหว่าง 20 - 25 ปี (ร้อยละ 42.1 และร้อยละ 43.2 ตามลำดับ) และสำเร็จหรือกำลังเรียนมัธยมศึกษามากที่สุด (คิดเป็นร้อยละ 56.8) ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีสัญลักษณ์เฉพาะของบุคคลในทางประชากรศาสตร์ (Demographic characteristic of audience) ดังรายละเอียดในบทที่ 2 ที่กล่าวว่า อายุ เพศ การศึกษา ฯลฯ ทำให้ผู้รับสารมีพฤติกรรมกรับสารแตกต่างกัน(ยุพา สุภากุล, 2534 : 119 - 124) เพศหญิงมักชอบรายการटकแต่งบ้านเรือน ทำอาหาร ภาพยนตร์รักโศกสะเทือนใจ แต่เพศชายมักชอบเรื่องการเมือง เศรษฐกิจ เรื่องลึกลับหรือผจญภัยและกีฬา (วัฒนา พุทธางกูรานนท์, 2531 : 17) วัยรุ่นเป็นวัยที่มีความขัดแย้งหลงตน ลืมตนและมีตนอันสับสน ชอบเลียนแบบผู้อื่นเพื่อต้องการยอมรับจากสังคม ช่วงอายุวัยรุ่นจึงเป็นวัยที่สนใจแฟชั่น คารายคณิยม และรายการบันเทิงมากที่สุด กล่าวโดยภาพรวมแล้ว รายการโทรทัศน์ที่วัยนี้สนใจเป็นพิเศษคือรายการประเภทกีฬาและบันเทิง จากเหตุผลดังกล่าวเมื่อนำมาวิเคราะห์ประกอบกับทฤษฎีหลักกระบวนการเลือกสรร ของเฟสคิงเจอร์แล้ว ดังรายละเอียดในบทที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกรับสาร (สทท. 11) กับภาษาสื่อสารภายในครอบครัวจึงอยู่ภายใต้เงื่อนไขของเพศ อายุ และความรู้

กล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ พฤติกรรมกรับสาร (สทท. 11) ของประชากร

ตัวอย่าง ซึ่งนอกจากมีความสัมพันธ์กับภาษาสื่อสารในครอบครัวแล้ว ยังต้องคำนึงถึงเพศของผู้รับสาร อายุของผู้รับสารและความรู้ของผู้รับสารเข้ามาเป็นเงื่อนไขทำให้มีผลต่อพฤติกรรมการรับสาร (สทท. 11) อีกด้วย

ข้อเสนอแนะ

1. การนำผลการวิจัยไปพัฒนางาน

จากสภาพปัญหา ชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่นิยมดูโทรทัศน์ของรัฐ (สทท. 11) และผลการวิจัยครั้งนี้ทำให้ทราบว่า พฤติกรรมการรับสารจากสื่อโทรทัศน์ของรัฐ (สทท. 11) ของชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้อยู่ในปริมาณปานกลาง เพราะมีความนิยมสื่อโทรทัศน์อื่นมากกว่า อันเนื่องมาจากสัดส่วนของประเภทรายการโทรทัศน์ที่แพร่ภาพออกอากาศ และช่วงเวลาที่แพร่ภาพออกอากาศ

1.1 สัดส่วนของประเภทรายการโทรทัศน์ ที่แพร่ภาพออกอากาศทาง สทท. 11 เป็นรายการเพื่อการศึกษาของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชและมหาวิทยาลัยรามคำแหงเกือบร้อยละ 40 ของเวลาการออกอากาศทั้งหมด (แผนภาพ 2.5 ในบทที่ 2) ผู้ชมกลุ่มเป้าหมายที่ได้รับประโยชน์จึงเป็นผู้ที่ศึกษาในระบบการศึกษาชั้นสูงชั้นอุดมศึกษาจากมหาวิทยาลัยทั้งสอง ในขณะที่ผู้ชมส่วนใหญ่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีการศึกษาหรือกำลังศึกษาในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาและมีความสนใจชมรายการโทรทัศน์ประเภทกีฬาและบันเทิงมากกว่าประเภทอื่น ดังนั้น ในการแก้ปัญหาเพื่อนำไปสู่การเป็นสื่อมวลชนของรัฐที่ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายทั่วราชอาณาจักรอย่างสมบูรณ์แบบ อาจมีแนวทางได้ 2 กรณี

1) ปรับเปลี่ยนนโยบายการดำเนินงานของ สทท. 11 จากเดิมเพื่อให้การศึกษ ความรู้ และการประชาสัมพันธ์ของรัฐ โดยเน้นรายการกีฬาและบันเทิงให้มากขึ้นกว่าเดิม เนื่องจากรายการประเภทนี้มีผลตอบแทนเร็ว (Immediate) คือเสนอเนื้อหาที่ช่วยผ่อนคลายความเครียดได้ทันที ซึ่งตรงกันข้ามกับนโยบายของรายการที่ สทท. 11 กำลังดำเนินการอยู่ในปัจจุบันให้ผลตอบแทนช้า (Delayed) เป็นไปตามหลักทฤษฎีการเลือกรับสื่อและข่าวสารดังที่ได้กล่าวแล้วในบทที่ 2

2) พัฒนาและสร้างเสริมลักษณะนิสัยของผู้ชมโทรทัศน์โดยทั่วไปให้มี

จิตสำนึกต่อสื่อมวลชนในด้านการศึกษาหรือความรู้ทั่วไปให้มากขึ้นซึ่งจำเป็นต้องปลูกฝังกันตั้งแต่เด็ก ในแนวทางนี้กระทรวงศึกษาธิการสามารถเข้ามามีส่วนร่วมพัฒนาและสร้างเสริมลักษณะนิสัยดังกล่าวได้ โดยจัดระบบการเรียนการสอนด้วยสื่อโทรทัศน์ให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น เริ่มจากเด็กวัยเริ่มเรียนกันเลยทีเดียวเพื่อสร้างนิสัยเคยชินกับโทรทัศน์เพื่อการศึกษา มีชั่วโมงเพียงสัปดาห์เดียวเพื่อการศึกษาสำหรับผู้ที่ยังอยู่นอกระบบโรงเรียน (Informal education) อย่างในปัจจุบันเท่านั้น และแนวทางนี้ก็ยังสามารถทำให้ สทท. 11 ทำหน้าที่เป็นโทรทัศน์แห่งชาติเพื่อการศึกษาเช่นในปัจจุบันอย่างสมบูรณ์แบบต่อไป

1.2 ช่วงเวลาที่แพร่ภาพออกอากาศ (แผนภาพ 2.7 ในบทที่ 2) ในปัจจุบันสื่อโทรทัศน์ช่องต่าง ๆ (ช่อง 3, 5, 7 และ 9) ขยายเวลาแพร่ภาพออกอากาศเกือบตลอดทั้งวัน โดยเฉพาะช่วงเวลาระหว่าง 09.00 - 16.00 น. การขยายช่วงเวลาแพร่ภาพออกอากาศในลักษณะนี้ มีผลทำให้ผู้ชมโทรทัศน์เพิ่มมากขึ้นเป็นการขยายกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งมีความสำคัญมากสำหรับผู้ประกอบอาชีพในช่วงเวลาที่แตกต่างกัน เช่น การทำสวนยางพาราของประชาชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นต้น และเมื่อเปรียบเทียบกับช่วงเวลาในแต่ละวันที่ สทท. 11 หยุดพักการแพร่ภาพออกอากาศแล้ว ทำให้พบว่าเป็นช่วงเวลาที่ตรงกับเวลาของครอบครัวไทยมุสลิมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้สำหรับพักผ่อนหรือดูโทรทัศน์ หลังจากเสร็จสิ้นภารกิจในการประกอบอาชีพ

แนวทางแก้ไขที่เห็นอย่างชัดเจนก็คือ ควรขยายช่วงเวลาสำหรับแพร่ภาพออกอากาศให้ครอบคลุมและตรงกับช่วงเวลาที่สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย

2. การทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ คำตอบที่ได้จึงทราบเพียงความต้องการ และพฤติกรรมของชาวไทยมุสลิมเท่านั้น ซึ่งในสภาพความเป็นจริงแล้ว สทท. 11 ยังมีรายการท้องถิ่นซึ่งผลิตรายการโดย สทท. 11 สงขลา เช่น วัฒนธรรมท้องถิ่นภาคใต้ ประกอบด้วย หนังสือดวง มโนรา และ คิเกสุดู ฯลฯ รายการเหล่านี้อาจเป็นที่นิยมของผู้ชมที่เป็นชาวไทยและนับถือศาสนาอื่นก็ได้ ในการวิจัยครั้งต่อไปจึงควรศึกษาในกลุ่มประชาชนที่นับถือศาสนาอื่น เช่น ศาสนาพุทธด้วย บางทีอาจจะได้ข้อมูลพฤติกรรมกรับสารที่แตกต่างออกไป

2.2 องค์ประกอบของสถาบันครอบครัว อันได้แก่ อำนาจภายในครอบครัว ถือว่าสำคัญ และควรนำมาพิจารณาเป็นประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไป เพื่อจะให้เห็นความแตกต่างของครอบครัวที่ฝ่ายหญิงมีอำนาจ (Matriarchal family) ครอบครัวที่ฝ่ายชายมีอำนาจ (Patriarchal family) และครอบครัวที่มีอำนาจเสมอภาค (Equalitarian family)

2.3 การวิจัยครั้งนี้ได้เก็บข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative) เกี่ยวกับพฤติกรรมการรับสารจากสื่อโทรทัศน์ของรัฐ (สทท. 11) แต่ไม่ได้ติดตามเจาะลึก การวิจัยครั้งต่อไปจึงควรมีการศึกษาในเชิงคุณภาพ (Qualitative) เพื่อให้การอธิบายชัดเจนขึ้น

2.4 การวิจัยครั้งนี้ พบว่า ผู้รับสารที่ใช้ภาษามลายูท้องถิ่นสื่อสารภายในครอบครัว มีพฤติกรรมการรับสาร (สทท. 11) มากกว่าผู้ใช้ภาษาไทยหรือภาษาไทยปนภาษามลายูท้องถิ่น ดังนั้นในการวิจัยครั้งต่อไป น่าจะนำเอาตัวแปรอื่น เช่น ประเภทของรายการโทรทัศน์ หรือทักษะในการสื่อสาร มาเป็นประเด็นในการวิจัยด้วย